

Ο Βαθμός Συνύπαρξης της Ψυχικής Διαταραχής με την διαταραχή εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες.

The degree of coexistence of mental disorder with the disorder dependence on psychoactive substances.

Author: Προδρόμου Μαρία

Νοσηλεύτρια Ψυχικής Υγείας, Σύμβουλος Τοξικοεξάρτησης IC&RC, BSc Nursing BSc Ψυχικής Υγείας, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στην Διοίκηση Μονάδων Τοξικοεξάρτησης

Περίληψη

Εισαγωγή: Τις τελευταίες δεκαετίες το ενδιαφέρον της δημόσιας υγείας για την ουσιοεξάρτηση και τις συνέπειες της στο άτομο και την κοινωνία αυξάνεται διαρκώς, λόγω της μεγάλης εξάπλωσης του φαινομένου παγκοσμίως. Πρόσφατες επιδημιολογικές έρευνες σε παγκόσμια κλίμακα δείχνουν ότι η εξάρτηση από τις ουσίες αποτελεί την πλέον διαδεδομένη ψυχική διαταραχή που συχνά μάλιστα συνυπάρχει με ψυχοπαθολογία.

Σκοπός: Η μελέτη έχει σκοπό την διερεύνηση της ύπαρξης ψυχιατρικής διαταραχής στους χρήστες ουσιών, που αποτείνονται σε θεραπευτικά Προγράμματα, και πως αυτό επηρεάζει τη θεραπευτική τους συνέχεια.

Μεθοδολογία: Η μελέτη αυτή αποτελεί μια βιβλιογραφική κριτική ανασκόπηση. Με συγκεκριμένες λέξεις ευρετηριασμού, αναζητήθηκαν άρθρα τα οποία δημοσιεύθηκαν κατά τη χρονική περίοδο 1986 μέχρι και σήμερα. Η αναζήτηση των άρθρων πραγματοποιήθηκε κυρίως στις ιστοσελίδες του Pub Med, MEDLINE, CINAHL, EBSCO και σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά. Ως αποτέλεσμα επιλέγηκαν, μετά από προσεκτική μελέτη, 17 άρθρα τα οποία αποτελούν το δείγμα αυτής της κριτικής μελέτης.

Αποτελέσματα: Τα κύρια ευρήματα της ανασκόπησης αυτής είναι ότι η ψυχιατρική διαταραχή συνυπάρχει με τη διαταραχή εξάρτησης, σε άτομα που κάνουν χρήση ψυχοδραστικών ουσιών. Η πιο συχνά εμφανιζόμενη ψυχιατρική διαταραχή είναι η διαταραχή του συναισθήματος. Επιπρόσθετα φάνηκε ότι η κύρια ουσία χρήσης καθορίζει και την παρουσία ανάλογης ψυχιατρικής διαταραχής. Τα άτομα που παρουσιάζουν ψυχιατρική διαταραχή και διαταραχή εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες εγκαταλείπουν πρόωρα την θεραπεία τους σε ένα Πρόγραμμα Θεραπείας της Τοξικοεξάρτησης.

Λέξεις κλειδιά: «co morbidity substance use disorder and psychiatric disorder», «substance use disorder» και «psychiatric disorder».

Abstract

Introduction: During the last decade's Public Health concern regarding substance abuse and addiction has been rising dramatically due to the great-dispersed phenomenon on a global basis. Recent international epidemiological research reflects that substance use disorder is one of the most common psychiatric disorders and that most often there is comorbidity of substance abuse disorder and other psychiatric disorders.

Purpose: The aim of the study is to investigate the existence of psychiatric disorders among drug users, who have recourse to treatment programs, and how this influences their therapeutic continuity.

Methodology: For the purpose of this study, research has been implemented through the internet via Pub Med, MEDLINE, CINAHL, EBSCO and Scientific Article Publications. As a result, after careful screening, 17 articles have been chosen that fulfil the specimen for the Critical study

Outcomes: The important findings of the current study are that psychiatric disorder coexists with substance use disorder in persons that use psychotropic substances. In addition, the most common co-existing psychiatric disorder is Depression and the main substance use is related with the presence of the specific psychiatric disorder. Furthermore, what evolves is that persons that have a co morbidity of psychiatric disorder and substance use disorder from psychotropic substances have early drop out in their therapy in Addiction Therapeutic Programmes.

Key Words: Co morbidity substance use disorder and psychiatric disorder, Substance use disorder and Psychiatric disorder.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εξάρτηση από ψυχοδραστικές ουσίες αποτελεί την πλέον διαδεδομένη ψυχική διαταραχή και επιπρόσθετα αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα κοινωνικά προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν όλες οι επιστήμες που ασχολούνται με τον άνθρωπο. Πρόκειται για ένα πολύπλοκο και πολυπαραγοντικό φαινόμενο, με την έννοια της ενιαίας διαδικασίας, που έχει την δική της δυναμική, αναπτύσσεται σε πολλά επίπεδα και αφορά όλες τις παραμέτρους της ανθρώπινης ύπαρξης. Η εξάρτηση είναι προϊόν της συνάντησης μιας ουσίας με μια συγκεκριμένη ελλειμματική προσωπικότητα σε μια δεδομένη κοινωνικοπολιτιστική στιγμή (Μάτσα, 2001)

Η διαταραχή εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες (SUD - Substance Use Disorder) είναι μια διαταραχή που συχνά συνυπάρχει με άλλες ψυχιατρικές διαταραχές. Το ποσοστό συνύπαρξης ενδέχεται να υπερβαίνει το 50% με αποτέλεσμα η συννοσηρότητα (πρόκειται για την χρονική συνύπαρξη δυο διαφορετικών διαταραχών,

είτε του άξονα I ή II του DSM -IV, είτε του ICD 10) να αποτελεί σχεδόν τον κανόνα στις περιπτώσεις των χρηστών που απευθύνονται στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Η σχέση μεταξύ της χρήσης ουσιών και της ψυχοπαθολογίας είναι σύνθετη, στο πλαίσιο αυτό η ψυχοπαθολογία μπορεί να προηγείται, να συνυπάρχει ή να έπεται της κατάχρησης, αλλά ακόμη και να αποτελεί έκφραση κάποιου κοινού υποκειμένου αιτιολογικά σχετιζόμενου παθο- γενετικού μηχανισμού (Μαρινοπούλου & Κεφάλας, 2003).

Οι χρήστες με παράλληλη ψυχοπαθολογία παρουσιάζουν ορισμένες κλινικές ιδιαιτερότητες και γενικά εμφανίζουν πτωχή συμμόρφωση και χαμηλή ανταπόκριση στη φαρμακευτική αγωγή, με αποτέλεσμα να έχουν χειρότερη πρόγνωση. Η έλλειψη εξειδικευμένων υπηρεσιών αντιμετώπισης των προβλημάτων που προκύπτουν από την παράλληλη νοσηρότητα στο συγκεκριμένο πληθυσμό, έχει ως συχνό επακόλουθο την εσφαλμένη διάγνωση και την ανεπαρκή θεραπεία (Λιάπας κ συν, 2001)

Η σχέση ψυχιατρικής διαταραχής και εξάρτησης είναι πολύπλοκη. Πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν ότι η ψυχοπαθολογία εύκολα γίνεται σε πολλές περιπτώσεις το έδαφος για την ανάπτυξη μιας εξάρτησης και συχνά η μια διαταραχή επιβαρύνει την άλλη, αυξάνοντας έτσι τον κίνδυνο υποτροπής.

Η θεραπεία τοξικοεξάρτησης είναι το πεδίο νοσηλευτικού ενδιαφέροντος γιατί το φαινόμενο της χρήσης ψυχοδραστικών ουσιών επηρεάζει τους ανθρώπους σε όλους τους τομείς βιολογικά, συναισθηματικά, ψυχολογικά, κοινωνικά, οικονομικά, πνευματικά. Η εστίαση στον άνθρωπο και στις ανάγκες του, είναι η φιλοσοφία της Νοσηλευτικής Επιστήμης και βασική αρχή της είναι και η καλύτερη δυνατή φροντίδα για κάθε άνθρωπο. Στην περίπτωση αυτή «φροντίδα» είναι η αξιολόγηση των πραγματικών συνθηκών, η διερεύνηση της πιθανής συνύπαρξης των δυο αυτών διαταραχών και η παροχή του καλύτερου δυνατού θεραπευτικού αποτελέσματος.

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι η μελέτη μέσω της σχετικής βιβλιογραφίας της ύπαρξης ψυχιατρικής διαταραχής στους χρήστες ουσιών, που αποτείνονται σε θεραπευτικά Προγράμματα, και πως αυτό επηρεάζει τη θεραπευτική τους πορεία και συνέχεια.

Εννοιολογική προσέγγιση

Διαταραχή εξάρτησης ψυχοδραστικών ουσιών (SUBSTANCE Use Disorder - SUD)

Ο όρος «τοξικομανία» από την λέξη τοξικό που σημαίνει δηλητήριο και τη λέξη μανία που αναφέρεται μια ψυχιατρική διαταραχή, είχε από την πρώτη στιγμή μια ηθική και παράλληλα μια ιατρική διάσταση. Υποδήλωνε μια κοινωνική μάστιγα και ταυτόχρονα μια νόσο, ως συνέπεια της εξάρτησης του ατόμου από ψυχοτρόπες ουσίες.

Το 1964 μια επιτροπή ειδικών της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας αποφασίζει να αντικαταστήσει τον όρο τοξικομανία με τον όρο εξάρτηση. Το 1990 ο Goodman εισάγει τον όρο «addiction», προσδιορίζοντας

με αυτόν μια διαδικασία, διαμέσου της οποίας μια συμπεριφορά που μπορεί να προκαλέσει ευχαρίστηση ή να απαλύνει μια αίσθηση εσωτερικής κακουχίας, χρησιμοποιείται με τρόπο που χαρακτηρίζεται από την επαναλαμβανόμενη αδυναμία ελέγχου αυτής της συμπεριφοράς και τη συνεχή επιδίωξη της, μολονότι το άτομο γνωρίζει τις αρνητικές συνέπειες (Μάτσα **2001**).

Η λέξη addiction προέρχεται από το λατινικό addicare, που σημαίνει επιδικάζω λόγω χρεών. Add ictus είναι ο υποβιβασμένος στην κατάσταση του σκλάβου λόγω χρεών, αυτός που έχει υποθηκεύσει το ίδιο το σώμα του. Ο όρος (addiction) υποδηλώνει συμπεριφορές καταναγκασμού (Μάτσα 2001).

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, εξάρτηση είναι η κατάσταση η οποία οφείλεται στην περιοδική ή χρόνια δηλητηρίαση που προκαλείται από την επαναλαμβανόμενη κατανάλωση ναρκωτικών ουσιών ή συνθετικών (Λιάπας,2000). Η κατάσταση αυτή χαρακτηρίζεται από την ακατανίκητη επιθυμία ή ανάγκη κατανάλωσης ναρκωτικών, από την τάση συνεχούς αύξησης των δόσεων, από την ψυχική και σωματική εξάρτηση, και τέλος από τα καταστροφικά αποτελέσματα της χρήσης για το άτομο και την κοινωνία.

Ψυχοτρόπος ή ψυχοδραστική ουσία.

Είναι οποιαδήποτε ουσία, φυσική, συνθετική ή ημισυνθετική, που επιδρά στο κεντρικό νευρικό σύστημα και μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κάποιο άτομο για να αλλάξει τη διάθεση του (Μάνου ,1997).

Συννοσηρότητα

Η συννοσηρότητα η διπλή διάγνωση ορίστηκε το 1995 από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ) ως η συνύπαρξη στο ίδιο άτομο μιας διαταραχής οφειλόμενης στη χρήση ψυχοδραστικής ουσίας και μιας άλλης ψυχιατρικής διαταραχής.

Ψυχιατρική Διαταραχή

Σύμφωνα με το DSM IV R η Ψυχιατρική διαταραχή ορίζεται η κατάσταση του ατόμου που χαρακτηρίζεται από ψυχολογικές ή συμπεριφορικές εκδηλώσεις, οι οποίες συνοδεύονται από έντονη δυσφορία αλλά και έκπτωση της λειτουργικότητας του.

Μεθοδολογία

Για την εργασία αυτή έγινε διερεύνηση στο διαδίκτυο, μέσω του Pub Med, MEDUNE, CINAHL, EBSCO και σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά μέσω των εκδοτικών τους οίκων (Blackwell Publishing, Oxford University Press, Science Direct Elsevier & Academic Press, Taylor & Francis Press). Αναζητήθηκαν άρθρα της χρονολογικής περιόδου 1986 - 2011. Για εντοπισμό των άρθρων χρησιμοποιήθηκαν οι λέξεις κλειδιά «co morbidity substance use disorder and psychiatric disorder», «substance use disorder», μόνες ή σε συνδυασμό μεταξύ τους.

Η αρχική αναζήτηση κατέληξε σε 90 άρθρα. Από τη μελέτη του τίτλου απορρίφθηκαν 25 άρθρα. Αφού μελετήθηκαν οι περιλήψεις των υπολοίπων 65, απορρίφθηκαν 35 άρθρα και επιπλέον αλλά 10 των οποίων δεν βρέθηκε το πλήρες κείμενο. Το σύνολο των άρθρων που επιλέγηκαν στο στάδιο αυτό ήταν 20 με βάση τα πιο κάτω κριτήρια:

(α) Να είναι γραμμένα στην Αγγλική γλώσσα,

(β) Να αναφέρονται σε ψυχιατρική διαταραχή

(γ) Να αναφέρονται σε διαγνωσμένη διαταραχή χρήσης ουσιών ή να εξετάζει συμπεριφορές χρήσης ουσιών.

Στη συνέχεια ακολούθησε έλεγχος των 20 άρθρων ως προς το μεθοδολογικό τους επίπεδο. Τα άρθρα ελέγχθηκαν με βάση (α) τη διαδικασία επιλογής του δείγματος και (β) την εγκυρότητα των εργαλείων μέτρησης. Η αξιολόγηση αυτή οδήγησε στον αποκλεισμό 6 άρθρων. Τα υπόλοιπα 14 άρθρα που απέμειναν αποτελούν το δείγμα αυτής της κριτικής μελέτης.

Αποτελέσματα

Η ψυχιατρική διαταραχή και η διαταραχή εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες συνυπάρχουν;

Οι Jainchill et al (1986) στην έρευνα που έκαναν διερεύνησαν ένα δείγμα 58 ατόμων που εισήχθησαν στο Phoenix House για θεραπεία με διαμονή, η οποία είναι θεραπευτική κοινότητα στην οποία δεν χορηγείται καμιά φαρμακευτική ουσία για απεξάρτηση. Ο σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνήσει την ύπαρξη ψυχιατρικής διαταραχής στους χρήστες ουσιών της θεραπευτικής κοινότητας Phoenix House. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ανάμεσα στην διαταραχή εξάρτησης το 81 % είχαν κατάχρηση ουσιών το 50% είχαν εξάρτηση από ψυχοδραστικές ουσίες το 22.4 % έκαναν κατάχρηση αλκοόλ, και το 17.2% είχαν εξάρτηση από το αλκοόλ. Οι περισσότεροι παρουσίαζαν ψυχιατρική διαταραχή επιπρόσθετα με την διαταραχή εξάρτησης. Στην έρευνα De Leon & Jainchill (1981- 1982) αναφέρεται ότι οι εξαρτημένοι από ψυχοδραστικές ουσίες που έρχονται για θεραπεία παρουσιάζουν σοβαρό βαθμό ψυχολογικής ανικανότητας με διάφορες μορφές ψυχιατρικής διαταραχής. Σε δυο έρευνες τους η Κοκκέβη & Στεφανής (1995) εξέτασαν το φαινόμενο της συννοσηρότητας της χρήσης ουσιών και των ψυχικών διαταραχών. Στην πρώτη από αυτές τις έρευνες, η ψυχιατρική συννοσηρότητα μελετήθηκε σε δυο ομάδες εξαρτημένων ατόμων κυρίως (96%) από οπιούχες ουσίες, μια ομάδα φυλακισμένων και η άλλη η ομάδα άτομα που συμμετείχαν σε θεραπευτικά προγράμματα, συνολικά 176 άτομα άνδρες ηλικίας (28,9 +,-7.1 χρονών), οι οποίοι όλοι βρίσκονταν σε αποχή την περίοδο της αξιολόγησης. Τα ευρήματα της έρευνας εμφάνιζαν υψηλή επίπτωση ψυχιατρικής συννοσηρότητας στις δυο ομάδες. Σε μια έρευνα ο Nocon et al (2005) μελετήθηκε το δείγμα 115 ασθενών με διαταραχή εξάρτησης που είχαν εισαχθεί σε μονάδα αποτοξίνωσης στο νοσοκομείο της Barcelona Ισπανία για την χρονική διάρκεια των 18 μηνών. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι περισσότεροι από τους ασθενείς είχαν επιπρόσθετα με την διαταραχή εξάρτησης παρουσία ψυχιατρικής διαταραχής.

Σε πιο βαθμό συνυπάρχουν και ποιες ψυχικές διαταραχές συνυπάρχουν με την διαταραχή χρήσης ψυχοδραστικών ουσιών.

Οι Jainchill et al (1986) στην έρευνα που έκαναν τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 36.2% είχαν φοβίες (κοινωνική φοβία, απλή φοβία, αγοραφοβία με ή χωρίς διαταραχή πανικού). Το 29.3% είχαν αντικοινωνική συμπεριφορά, το 27.8% είχαν γενικευμένη αγχώδη διαταραχή, διαταραχή πανικού είχε το 16.7% Καταθλιπτική διαταραχή το 10.3% ποσοστό το οποίο συμπεριλάμβανε το 3.4% δυσθυμία. Το 8.6% παρουσίαζε παθολογική χαρτοπαιξία και το 8.6% ψυχογενή καταναγκαστική διαταραχή.

Σε δυο έρευνες τους η Κοκκέβη & Στεφανής (1995) ανέφεραν ότι η πλειοψηφία (90.3%) είχαν τουλάχιστον μια φορά Axis I και II ψυχιατρική διαταραχή, εκτός από την διαταραχή εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες, καθώς το 83% είχαν δυο ή και περισσότερες διαταραχές. Συγκεκριμένα συναισθηματικές διαταραχές σε όλη την ζωή βρέθηκαν στο 25% των περιπτώσεων, από τις οποίες το 18,1% πληρούσε τα κριτήρια της μονοπολικής μείζονος κατάθλιψης. Στο 42,1% των υποκειμένων η ουσιοεξάρτηση προηγείτο και στο 42,1% έπεται της έναρξης του πρώτου επεισοδίου της συναισθηματικής διαταραχής, ενώ στο 15,8% οι δυο διαταραχές ήταν ταυτόχρονες. Με διαταραχή αντικοινωνικής προσωπικότητας είχαν διαγνωστεί το 69,3% του δείγματος του πληθυσμού που χρησιμοποιήθηκε. Οι αγχώδεις διαταραχές είχαν ποσοστό 19.9%.

Η Αλεξανδράκου, (2004) ξεκινώντας με το ερώτημα του κατά πόσο η χρήση ψυχοδραστικών ουσιών οδηγεί σε ψυχιατρική διαταραχή ερεύνησαν ένα δείγμα 1963 ασθενών νοσηλευθέντων για τρία χρόνια στην κλινική Γαλήνη. Μελετήθηκε ο αριθμός των χρηστών από εξαρτησιογόνες ουσίες (αλκοόλη, απιιοειδή, κανναβινοειδή, κοκαΐνη, αμφεταμίνες) σε ομάδα ασθενών που νοσηλεύθηκαν τα τελευταία τρία χρόνια στην ιδιωτική κλινική Γαλήνη. Από τους παραπάνω ασθενείς, 900 έπασχαν από κάποια ψυχωτική διαταραχή (σχιζοφρένεια,

παραληρητική διαταραχή, σχιζοσυναισθηματική διαταραχή, σχιζοφρενικόμορφη διαταραχή, βραχεία ψυχωτική διαταραχή) 840 από διαταραχές της διάθεσης (κατάθλιψη διπολική διαταραχή I και II, κυκλοθυμική διαταραχή), 113 από οργανικό ψυχοσύνδρομο, 75 από διαταραχές προσωπικότητας, ενώ για τους υπόλοιπους 35 τέθηκαν διάφορες διαγνώσεις (αγχώδεις διαταραχές, διαταραχές πρόσληψης τροφής, διαταραχή προσαρμογής).

Ποια είναι η πιο συχνά εμφανιζόμενη ψυχιατρική διαταραχή

Στην έρευνα των Jainchill et al (1986) αναφέρεται ότι η πιο συχνά εμφανιζόμενη ψυχιατρική διαταραχή ήταν η φοβία και η παρουσία αντικοινωνικής προσωπικότητας, με λίγες περιπτώσεις ψυχώσεων ή σοβαρής άλλης ψυχιατρικής διαταραχής. Σε μια έρευνα τους η Κοκκέβη & Στεφανής (1995) διαφάνηκε ότι τα συμπτώματα κατάθλιψης παρατηρήθηκαν στην πλειοψηφία του δείγματος (71.5%) με χωρίς σημαντική διαφορά στατιστικά με το δείγμα των φυλακισμένων που ανερχόταν στο (67.8%) και το δείγμάτων ατόμων που βρίσκονται σε θεραπεία στο (75.6%). Η διαταραχή του συναισθήματος και ιδιαίτερα η κατάθλιψη ήταν πιο συχνά εμφανιζόμενη ψυχιατρική διαταραχή στα άτομα με διαταραχή εξάρτησης είτε αυτά τα άτομα ήταν ο αριθμός των ατόμων που ήταν φυλακισμένα ή ήταν τα άτομα που ήταν σε θεραπεία.

Στην έρευνα της Αλεξανδράκου.Π (2004) από την συγκριτική αξιολόγηση των ευρημάτων προέκυψε στατιστικώς σημαντική υπεροχή των χρηστών εξαρτησιογόνων ουσιών στην ομάδα των ασθενών με διαταραχές προσωπικότητας ($p < 0.001$) σε σχέση με τους πάσχοντες από ψυχωτικές διαταραχές και τους πάσχοντες από διαταραχές της διάθεσης. Επιπροσθέτως, βρέθηκε εξαιρετικά σημαντική υπεροχή χρηστών στην ομάδα των ασθενών με διαταραχές της διάθεσης.

Η κύρια ουσία χρήσης σχετίζεται με παρουσία συγκεκριμένης ψυχιατρικής διαταραχής;

Σε μια έρευνα που έχουν κάνει οι Καλογιάννης και συν (2002) με σκοπό να αναγνωρίσουν τα χαρακτηριστικά του εσωτερικού πληθυσμού των θεραπευόμενων μελών ενός προγράμματος απεξάρτησης με επικέντρωση στην συννοσηρότητα ψυχιατρικών διαταραχών, στις παραμέτρους της προσωπικότητας και στη φαρμακευτική θεραπεία. Η ηρωίνη ήταν η κύρια ουσία κατάχρησης στο 95% των περιπτώσεων. Το 18,2% των ασθενών έλαβαν τη διάγνωση της ψύχωσης στον άξονα I και 16,4% τη διάγνωση της κατάθλιψης, 18,2% χαρακτηρίστηκαν ως διαταραχές προσωπικότητας (μεθοριακού τύπου κυρίως) στον άξονα II, ενώ 4 (7,3%) έλαβαν διάγνωση και στους δύο άξονες. Νευροληπτικά χορηγήθηκαν στο 20% των ασθενών, αντικαταθλιπτικά στο 29% και σταθεροποιητές στο 3,6% των νοσηλευμένων.

Η παρουσία συννοσηρότητας επηρεάζει την θεραπευτική πορεία των ατόμων αρνητικά δηλαδή εγκαταλείπουν την θεραπευτική τους προσπάθεια πιο νωρίς σε σχέση με τα άτομα που παρουσιάζουν μόνο διαταραχή εξάρτησης.

Οι Brian K. et al (2001) στην έρευνα τους που πραγματοποίησαν σε πρόγραμμα διαμονής εφήβων χρηστών παράνομων ψυχοδραστικών ουσιών διερεύνησαν ένα δείγμα 91 συμμετεχόντων στο πρόγραμμα για ένα χρόνο. Ο στόχος της έρευνας αυτής ήταν να εξεταστεί το πως η συνύπαρξη ψυχιατρικής διαταραχής και διαταραχής εξάρτησης επηρεάζει την θεραπευτική πορεία των θεραπευομένων μελών.

Τα αποτελέσματα σε σχέση με τη συχνότητα της επιτυχούς συμμετοχής στο πρόγραμμα σε σχέση πάντοτε με την μη επιτυχή συμμετοχή στο πρόγραμμα είχαν ως εξής: Οι γυναίκες είχαν ψηλότερη συχνότητα επιτυχίας στη συνέχιση της θεραπευτικής τους προσπάθειας 90% σε σχέση με τους άνδρες 6,2%. Επιπρόσθετα οι έφηβοι με παρουσία ADHD 40% και CD 59,1 % είχαν λιγότερες πιθανότητες επιτυχίας στη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Οι άνδρες είχαν σημαντικά μειωμένες

πιθανότητες να συμμετέχουν στο πρόγραμμα με επιτυχία (OR = 0,177, p = 0,019) και οι έφηβοι με συνύπαρξη διάγνωσης ADHD (OR = 0,228, p = 0,07).

Συζήτηση

Η υπόθεση στη μελέτη της συνύπαρξης της ψυχιατρικής διαταραχής με την διαταραχή εξάρτησης είναι ότι υπάρχουν υψηλά ποσοστά συννοσηρότητας των δύο αυτών διαταραχών. Η ψυχιατρική διαταραχή, σχετίζεται με τη διαταραχή χρήσης, κατάχρησης ή εξάρτησης από ψυχοτρόπες ουσίες και αποτελεί συχνό φαινόμενο μεταξύ των εξαρτημένων ατόμων. Το φαινόμενο της συννοσηρότητας φαίνεται σχεδόν σε όλες τις έρευνες που έχουν διερευνηθεί, σε υψηλά ποσοστά ανάμεσα στους χρήστες ψυχοδραστικών ουσιών. Δεν είναι όμως ξεκάθαρο πια από τις δυο διαταραχές προηγείται, ή αν οι δυο αυτές διαταραχές συνυπάρχουν, ή έπονται της κατάχρησης ουσιών.

Στην πλειοψηφία τους οι έρευνες που έχουν διερευνηθεί πραγματοποιήθηκαν σε περιβάλλον τοξικοεξάρτησης δηλαδή οι συμμετέχοντες αποτελούσαν άτομα εξαρτημένα από ψυχοδραστικές ουσίες και οι έρευνες αναζητούσαν ποσοστά συνύπαρξης, τη σχέση και τη συσχέτιση της παρουσίας ψυχιατρικής διαταραχής με την εξάρτηση.

Η πιο συχνά εμφανιζόμενη ψυχιατρική διαταραχή φαίνεται να είναι η διαταραχή του συναισθήματος και ιδιαίτερα η κατάθλιψη, καθώς και η γενικευμένη αγχώδης διαταραχή. Η ουσία χρήσης σχετίζεται με την παρουσία συγκεκριμένης ψυχικής διαταραχής: α) ηρωίνη με την παρουσία κατάθλιψης, β) κοκαΐνη και κάνναβη με την παρουσία διαταραχής προσωπικότητας.

Τα άτομα που έχουν ψυχιατρική διαταραχή και διαταραχή εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες εγκαταλείπουν πρόωρα την θεραπεία τους σε ένα Πρόγραμμα Απεξάρτησης σε σχέση με τα άτομα που έχουν μόνο διαταραχή εξάρτησης.

Η μελέτη του θέματος εγείρει ορισμένα μεθοδολογικά κυρίως ερωτήματα όπως είναι η ερμηνεία της έννοιας σε διάφορες κουλτούρες. Εντοπίστηκαν διάφοροι παράγοντες που μειώνουν την εγκυρότητα των ερευνών με κύριο μειονέκτημα που αφορούσε το δείγμα και τη διαπολιτισμική εγκυρότητα της έννοιας και ακόμη η μέτρηση της με τα ίδια όργανα σε διαφορετικές κοινωνίες. Η χρήση του δείγματος σε κάποιες από τις έρευνες από μόνο ένα πρόγραμμα θεραπείας εμποδίζει τη γενίκευση, δυσκολία που αποτελεί συνήθως φαινόμενο σε τέτοιου είδους έρευνες. Επιπλέον, άλλα προβλήματα όπως η δυσκολία πρόσβασης στα θεραπευτικά κέντρα απεξάρτησης και η απώλεια στοιχείων που παρατηρήθηκε με τη διακοπή της θεραπείας και την εγκατάλειψη της έρευνας από τους συμμετέχοντες εμποδίζει και περιορίζει την έρευνα.

Πολλές μελέτες είναι επίσης προβληματικές με την έννοια της μεθοδολογικής προσέγγισης πολλαπλότητας και του μεγέθους των δειγμάτων. Στη συγκεκριμένη ανασκόπηση το μέγεθος του δείγματος ήταν στις μισές έρευνες κάτω από 200 άτομα, τέσσερις από τις μελέτες είχαν μεγάλο δείγμα 250 με 532 άτομα.. Οι ερευνητές έχουν χρησιμοποιήσει διαφορετικά εργαλεία μέτρησης και παρατηρείται ομοιομορφία όσον αφορά τον τρόπο μέτρησης της Ψυχικής διαταραχή και της διαταραχής ΧΡήσης ουσιών, όπου η βιβλιογραφία παρέχει καλά σταθμισμένα, έγκυρα και αξιόλογα εργαλεία μέτρησης. Σε σχέση με τα δεοντολογικά θέματα σε καμία από τις έρευνες που μελετήθηκαν δεν δίνονται στοιχεία που να δηλώνουν ότι οι έρευνες αυτές έτυχαν έγκρισης από τα αρμόδια όργανα. Η πιθανότητα να μην έτυχαν έγκρισης και να παραβίασαν ηθικές αρχές είναι μειωμένη αφού όλες οι έρευνες είχαν σαν τελικούς χρήστες ή χρηματοδότες Πανεπιστήμια και όλες ανεξαιρέτως δημοσιεύθηκαν σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά.

Συμπερασματικά φαίνεται ότι η σχέση ανάμεσα στο βαθμό συνύπαρξης των δυο διαταραχών και το πως η μια διαταραχή επηρεάζει την άλλη στην εξέλιξή της και πώς τελικά επηρεάζουν, αν επηρεάζουν, τη θεραπευτική πορεία και την εξέλιξη του ατόμου στην θεραπευτική του προσπάθεια είναι πολύ σημαντικό να διερευνηθεί εκτενέστερα.

Για αυτό και το ενδιαφέρον επικεντρώνεται περισσότερο στη μελέτη των καθοριστικών επιπτώσεων της συνύπαρξης των δυο αυτών διαταραχών και στην εξαγωγή ενός συμπεράσματος για το τι ακριβώς συμβαίνει σε σχέση με το μηχανισμό συνύπαρξης τους.

Συμπεράσματα

Η ανασκόπηση αυτή έχει παρουσιάσει ευρήματα από μια σειρά ερευνών που έχουν γίνει για την διαταραχή χρήσης παράνομων ψυχοδραστικών ουσιών καθώς και τη συνύπαρξη της ψυχιατρικής διαταραχής και το πως αυτή η συνύπαρξη επηρεάζει τη θεραπευτική πορεία των ατόμων σε Προγράμματα Απεξάρτησης. Η υπόθεση ήταν ότι η ψυχιατρική διαταραχή συνυπάρχει με την διαταραχή εξάρτησης παράνομων ψυχοδραστικών ουσιών και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό και επηρεάζει ποικιλοτρόπως τη θεραπευτική πορεία σε ένα πρόγραμμα Απεξάρτησης. Τα αποτελέσματα της διερεύνησης αυτής καταδεικνύουν ότι υπάρχει αναγκαιότητα ψυχιατρικής διερεύνησης των ατόμων που εντάσσονται σε προγράμματα θεραπείας της τοξικοεξάρτησης από την αρχή με στόχο την έγκαιρη και κατάλληλη αντιμετώπιση της συνύπαρξης ψυχιατρικής διαταραχής και διαταραχής εξάρτησης. Επιπρόσθετα η παροχή προγραμμάτων σχεδιασμένων κατάλληλα για να αντιμετωπίζουν και τις δυο διαταραχές παράλληλα θα αποτελούσε μια ιδανική επιλογή και άμεσο στόχο για την αντιμετώπιση της Τοξικοεξάρτησης και των επιπτώσεων της στο άτομο που αναζητά θεραπεία και υποστήριξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξανδράκου, Π, Βελέντζα, Κ, Αιβαλιώτη, Χ, Κιοβρέκη, Α, Μανούσης, Ν. Φράγκος (2004) .Μελέτη συννοσηρότητας χρηστών εξαρτησιογόνων ουσιών σε πληθυσμό 1963 ασθενών νοσηλευθέντων κατά την διάρκεια της τελευταίας τριετίας στην κλινική Γαλήνη Ψυχιατρική τ. 15 παράρτημα 1 σ.144 .
- Καμάλη ,Φ ,Μιχόπουλου ,Α,Σιούτη, Ε,Τεπερίδης, Σ,Μειμαρής,Ι Καρούζος ,Χ (2004) Χρήση καννάβης και Ψύχωση (Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία)
- Καλογιάννης, Α, Μήλης, Β, Ανδρουλάκης, Γ, Βέβας, Κ,Γαζγαλίδης, Κ (2002) Συννοσηρότητα διαταραχών εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες και άλλων ψυχιατρικών διαταραχών (Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία).
- Κοκκέβη Α. και Στεφανής Κ., (1995) Χρήση ουσιών και ψυχιατρική συννοσηρότητα, *Comprehensive Psychiatry*, Vol. 36, No 5, 329-337.
- Λιάππας Ι,Θ.Παπαρρηγόπουλος,Η.Τζαβέλλας,Κ.Κοντοάγγελος,Χ.Καρύδης,Α.Ραμπαβίλας. Αλκοολισμός και συννοσηρότητα Διάγνωση και αντιμετώπιση στο πλαίσιο του προγράμματος ΑΘΗΝΑ .(2004) Επιστημονικό Περιοδικό Εξαρτήσεις Αθήνα.
- Λιάππας Ι,Παπαρρηγόπουλος Θ,Τζαβέλλας Η,Χριστοδούλου Ν(2001)Συννοσηρότητα και Ουσιοεξάρτηση Σύγχρονες Απόψεις Ψυχιατρική, 12 215-222.
- Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών , Αιγινήτειο Νοσοκομείο. Λιάππας Ι (2000) DSM-IV τύπου ψυχοπαθολογικές εκδηλώσεις προκαλούμενες από κατάχρηση εθιστικών ψυχοτρόπων ουσιών 16 Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής 5-9 Μαΐου 2000 (Κύπρος Ψυχιατρική Εταιρεία).
- Μάνος, Ν. (1997) Βασικά στοιχεία Κλινικής Ψυχιατρικής, Αναθεωρημένη Έκδοση. Θεσσαλονίκη : University Studio Press
- Μάτσα, Κ. (2001) Ψάξαμε ανθρώπους και βρήκαμε σκιές - Το αίνιγμα της τοξικομανίας. Αθήνα: Εκδόσεις Αργά.
- Μάτσα, Κ (2004) Τοξικομανία και κοινωνικός αποκλεισμός και κοινωνική παθολογία. Στο Λιάππας ,Α.Ι και Πομίνι,Β Ουσιοεξάρτηση ,Σύγχρονα Θέματα .ITACA Αθήνα Σ.106-117.
- American Psychiatric Association Taskforce on Nomenclature and Statistics 1980).
- Diagnostic and Statistical Manual of MENTAL Disorder (DSM-III)
- Washington D.C American Psychiatric Association.
- Brian K. Wise, M.D.M.P.H,Steven P. Cuffe.M.D,Timothy Fischer,D.O. Dual diagnosis and successful participation of adolescents in substance abuse treatment. .*Journal of Substance Abuse Treatment*. (2001) 161-165.
- De Leon. G (1986). The Therapeutic community for substance abuse _ Perspective and approach In _ De Leon , G & Zeigenfuss, (Eds) The therapeutic Community treatment for addictions Theory Research and Practice Springfield Illinois Charlie C Thomas.
- Jainchill.N, M.A, George De Leon.PH.D & Lynn Pinkham, M.A (1986) Psychiatric Diagnoses Among Substance abusers in Therapeutic Community Treatment.
- Kokkevi.A & Stefanis C.N (1995) Psychiatric Co morbidity In Substance Abuse Department of Psychiatry .Athens University Medical School, Eginition Hospital, Athens, Greece.
- Kokkevi A, C.N Stefanis (1986) Depression and Drug Use Department of Psychiatry Athens University Medical School, Eginition Hospital, Psychopathology 19124-131. Athens Greece.